

KITOBXONLIK ORQALI BOLALARNING OG‘ZAKI VA YOZMA NUTQINI RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION USULLARI

Nematov Mirshod Yo‘ldosh o‘g‘li

Buxoro innovatsiyalar universiteti II bosqich magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining og‘zaki va yozma nutqini rivojlantirishda kitobxonlikning ahamiyati va innovatsion usullari tahlil qilinadi. O‘quvchilarning muloqot qobiliyatlarini shakllantirish, o‘qish motivatsiyasini oshirish hamda ijodiy tafakkurni rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodlar yoritiladi. Shuningdek, interfaol usullar, raqamli texnologiyalar va zamonaviy ta’lim vositalarining samaradorligi o‘rganiladi. Maqolada boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari uchun tavsiyalar ham berilgan.

Kalit so‘zlar. Kitobxonlik, innovatsion usullar, og‘zaki nutq, yozma nutq, boshlang‘ich sinf, kommunikativ kompetentlik, interfaol metodlar, raqamli ta’lim texnologiyalari.

Zamonaviy jamiyatda bolalarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Kitobxonlik nafaqat bilim olish manbai, balki og‘zaki va yozma nutqni shakllantirish, o‘quvchilarning muloqot madaniyatini rivojlantirish, ijodiy tafakkurini oshirishning muhim vositasidir. Shuning uchun boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini erta yoshdan boshlab kitobga bo‘lgan qiziqishini uyg‘otish, ularning o‘qish jarayoniga faol jalb etilishi hamda innovatsion metodlar asosida o‘qish faoliyatini tashkil etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

An‘anaviy kitob o‘qish usullari bilan bir qatorda, zamonaviy raqamli texnologiyalar, interfaol ta’lim usullari va kreativ yondashuvlar kitobxonlik orqali bolalarning nutqini rivojlantirishda samarali bo‘lishi mumkin. Ayniqsa, multimedia vositalari, audiokitoblar, interaktiv o‘yinlar va zamonaviy pedagogik yondashuvlar bu jarayonda muhim rol o‘ynaydi.

Ushbu maqolada kitobxonlikni rivojlantirish orqali bolalarning og‘zaki va yozma nutqini shakllantirishning innovatsion usullari tahlil qilinadi. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari bilan olib boriladigan mashg‘ulotlarda foydalanish mumkin bo‘lgan ilg‘or pedagogik texnologiyalar yoritiladi.

Kitobxonlikning og‘zaki va yozma nutq rivojiga ta’siri

Kitobxonlik bolaning lug‘at boyligini oshirish, fikrlash qobiliyatini rivojlantirish va o‘z fikrlarini aniq ifodalash ko‘nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Kitob o‘qish jarayoni bolalarda quyidagi ko‘nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi:

- So‘z boyligini oshirish va yangi iboralarni o‘rganish
- Grammatik jihatdan to‘g‘ri gap qurish qobiliyatini shakllantirish
- Matnni tushunish va tahlil qilish qobiliyatini rivojlantirish
- Yozma nutq orqali mustaqil fikr bildirish ko‘nikmalarini shakllantirish

MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kitob o'qish odati bolalarning muloqot madaniyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, o'qilgan matnlar yuzasidan bahs-munozaralar tashkil etish, o'quvchilarning ijodiy fikrini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Innovatsion usullar va texnologiyalar

An'anaviy o'qish usullari bilan bir qatorda, bugungi kunda ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Quyida bolalarning og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishda qo'llanilayotgan ilg'or usullar haqida so'z yuritamiz.

1. Raqamli texnologiyalar

Zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish kitobxonlik jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi. Bunda quyidagi vositalar qo'llaniladi:

- Elektron va audiokitoblar – bolalarga nafaqat o'qish, balki eshitish orqali ham matnni tushunish imkoniyatini beradi.
- Interaktiv mobil ilovalar – o'quvchilarning kitobga bo'lgan qiziqishini oshirish va o'qish jarayonini gamifikatsiya qilish imkonini beradi.
- Virtual va kengaytirilgan reallik (VR/AR) – bolalarga kitob mazmunini jonli ko'rinishda ko'rish imkonini yaratadi.

2. Interfaol metodlar

O'qish jarayonini jonli va samarali qilish uchun interfaol ta'lim metodlaridan foydalanish muhimdir:

- Rolli o'yinlar – bolalar kitob qahramonlari obraziga kirib, matnni jonlantirishadi.
- Bahs va muhokamalar – bolalarning tanqidiy fikrlash qobiliyatini oshiradi.
- Jamoaviy ijodiy yozuv – bolalar birgalikda hikoya yaratish orqali o'z yozma nutq ko'nikmalarini rivojlantirishadi.

3. Kitob asosida ijodiy topshiriqlar

Bolalarning yozma nutqini rivojlantirishda ijodiy topshiriqlar muhim rol o'ynaydi:

- Matn davom ettirish – bolaning yozuvchanlik qobiliyatini rivojlantiradi.
- Kitob qahramonlariga xat yozish – bolalar xayoliy muloqot qilish orqali kommunikativ kompetentligini oshiradi.
- Komikslar yaratish – bolaning yozma ifoda qilish ko'nikmasi bilan birga vizual tafakkurini ham rivojlantiradi.

Xulosa. Kitobxonlik bolalarning og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishning muhim vositasi bo'lib, zamonaviy innovatsion yondashuvlar bu jarayonni yanada samarali qilishga xizmat qiladi. Elektron kitoblar, audiokitoblar, interfaol o'yinlar va kreativ yozuv mashg'ulotlari o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishini oshirib, ularning muloqot va ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan olib boriladigan innovatsion metodlar orqali ularning mustaqil fikrlashi, matnni tushunish va o'z fikrini ifodalash qobiliyati ortadi. Shu bois o'qituvchilar, ota-onalar va ta'lim tizimi vakillari bolalarning kitobga bo'lgan qiziqishini oshirish uchun zamonaviy pedagogik texnologiyalarni keng qo'llashlari lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Vygotsky L. S. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press, 1978.
2. Dewey J. *Experience and Education*. Macmillan, 1938.
3. Smith F. *Understanding Reading: A Psycholinguistic Analysis of Reading and Learning to Read*. Lawrence Erlbaum, 2004.
4. Krashen S. D. *The Power of Reading: Insights from the Research*. Libraries Unlimited, 2004.
5. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim Vazirligi. *Boshlang'ich ta'lim konsepsiyasi.*, 2023.

